List 16. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. aprila 1878.

Obseg: Kako naj gospodar obdeluje senožeti. — Gospodarske novice. — Votlega zoba bolečine hitro potolažiti. — Novi vladni predlogi o uravnavi zemljiškega davka. — Blaznice (norišnice), kakoršne morajo biti in kaj je njih namen. — C. kr. okrajni glavarji pred državnim zborom. — Ruske in Angleške finance. — Ogersko denarno gospodarstvo. — Z globočine morjá. (Dal.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako naj gospodar obdeluje senožeti.

Ni vsaka zemlja za vsako travo. Po vlažnosti zemljišča se morajo izbirati trave; ene hočejo suho, druge bolj vlažno (mokrotno) zemljo, v mokri zemlji pa se naše boljše trave celó ne sponašajo, — takošna se mora poprej v suho predelati. Kdor tega ne pomisli in seje brez pomislika to ali uno travno seme, tak slabo glešta svojo senožet. Če gospodar seje kihec ali kihecno pahovko (agrostis stolonifera, Fioringras) na suho senožet, bo pač slabo opravil, in vendar ta trava na vlažnem in močvirnem svetu daje prav dobro seno; — nemška detelja (lucerna) neprecenljiva je v debeli, globoki zemlji, — če pa jo deneš v plitvo peščenko, kakošna bo!

Kakor se obilniši ali pičliši pridelek mrve in otave ravná po lastnosti zemlje, tako se tudi dobrota ravná potem, kdaj se senó (mrva) kosí. Nekatere trave imajo o cvetji največ redivnega v sebi in take se imajo tudi takrat kositi. Nekatere nasproti so pred cvetjem, druge po cvetji, kedar seme delajo, najbolj tečne; tako, postavimo, je pred cvetjem senožeška tratnica (poa pratensis, Wiesenrispengras), in repulja (bromus erectus, Riesentrespe), — o cvetji pa senož. bilnica (festuca prat., Wiesenschwingel), — kmalu po cvetji mačji rep (Timoth.), — ob nastavljanji semena pa mehki glistnik (bromus moll., weiche Trespe) najbolj tečen. Če bi te trave kosili drug čas, bi namesti prav dobrega sená nakosili prazno slamo.

Dobro dobro je tedaj treba paziti, da zgodnjih trav ne sejemo s poznimi skupaj, temuč da mešamo take, ki so ob zeló enakem času najbolj tečne.

Za zgodnjo senožet, kamor se voda napeljuje, z nekako vlažno pa močno zemljo je sledeča zmes najpripravniša: pasja trava (Knaulgras), lesičji rep (Wiesenfuchsschwanz), navadna divja ljulika (englisches Raigras) in rudeča detelja (rother Klee).

Na zgodnjo šotno senožet pa naj se sledeče trave vkup sejejo: senožeška tratnica, medena trava (Honiggras), kihecna pahovka, stročnata detelja ali marijni šolnici (Hornklee) in rosula (Ruchgras).

Za zgodnje suhe senožeti je najbolj pripravna sledeča zmes: navadna divja ljulika, rosulja, plotna grašica (Zaunwicke), korninšica, mala bela detelja in rumena detelja.

Veliko bolje je tudi vselej več tacih trav skupaj sejati, ki zorijo ob enakem času, in da so nekatere više, nekatere niže, ker le tako se napravi prava gosta trava, kajti če sejemo le visoke trave, bo mrva redka, kakor žito, — če pa sejemo le nizko (spodnjo) travo, bo sicer senožet gosta, pa nakosilo se ne bo mrve veliko, ker je trava prekratka bila.

Dobrotljiva natora nas je z vsim oskrbela: z visokimi in nizkimi travami, le umno nam je izbirati treba, kedar si napravljamo travnik.

Vse to pa še ne zadostuje, če ne dobimo dobrega semena, ki rado kalí, in ga ne posejemo v pravi meri. Kakor gospodarji skoparijo včasih, ko je skoparija njih lastna škoda, tako je večidel tudi s setvijo travnih semen. Ne! da bi svetovali semen trositi nemarno — al med „premalo“ in „preveč“ je srednja pot in ta je prava pot.

Naše boljše trave imajo že tako natoro, da iz začetka rastejo prav počasi, tedaj jih plevel lahko zamorí; če pa so preredke, jim vročina, veter in moča lahko škoduje.

Če smo dobili frišno, dobro kaljivo seme, je za 1 oral ali joh 50 funtov travnega semena in pa 10 do 15 funtov rudeče in bele detelje ravno prava mera, zlasti če na tako obsejano senožet še ob času velike suše moremo vode napeljavati. Če pa si je gospodar seme sam nabiral, se lahko zgodí, da tudi nezrelega vmes vjame, — ali če je senožet taka, da je ne more močiti, bo pa vselej najbolje opravil, če na 1 oral 90 funtov ali 1 cent semena vzame.

Kdor hoče tako senožet, na katero se voda napeljuje, obsevati s travami, katere so za tak svet najpripravniše, naj zmeša sledeča semena skupaj in jih poseje v sledeči meri: navadne divje ljulike 12 funtov, lesičjega repa 10, laške ljulike 8, tratnice 8, mačjega repa 4, visoke bilnice 4, pasje trave 4, bele deteljce 10, rudeče detelje 5 funtov. To je 65 funtov na oral.

Bolj vlažni senožeti z močno zemljo se prilega sledeča zmes: navadne divje ljulike 16 funtov, laške 10, ovsule (pahovke) 10, mačjega repa 8, tratnice 8, senožeške bilnice 6, pasje trave 5, lesičjega repa 5, bele deteljice 10, rudeče 8, stročnate detelje 2, oskopernatega terpotca 1, korninšice 1 funt. To je 90 funtov za 1 oral.

Suhim senožetim se pa prilega najbolje sledeča zmes: ovsule 25 funtov, divje ljulike 20, me-

dene trave 10, mehkega glistnika 5, rosulje 2, pasjega repa 1, bele deteljice 12, rudeče 10, hmeljnate detelje 10, korninšice 2, pimpinelice 2, polžarce 1 funt. To je 100 funtov na 1 oral.

Pri posevanji teh mnogovrstnih semen naj se ložeje seme loči od težjega in samo za-se seje, sicer se ne bo lepo enako razdelilo.

Zemlja pred setvijo semen se mora pridno obdelati in pripraviti za posév — to je, globoko se mora zrahljati (izorati), vse kepe prav na drobno razdrobiti, kamenje pobrati, pepél odpraviti in svet lepo poravnati. Vsaki rastlini se mora poskrbeti pripravno ležišče, — toliko bolj je pa to treba pri tacih nježnih in drobnih semencih, kakor so trave! Če travno seme le več kakor čez en palec z zemljo pokriješ, ne bo ti kalilo.

Semena pa se sejejo sama ali pa s kakošnim žitom, ki seme prerašča prvo leto. Oboje zna dobro, oboje pa tudi slabo biti. Dobro je, ker žito varuje mlado travico pred prepekom solnca in pred silo vetra; slabo pa je, ker ji žito, med katero travo seješ, jemlje živež. Iz vsega tega je očitno, da se mora žito, ki se s travami vred seje, redko sejati.

Eni svetujejo travna semena sejati spomladi, drugi pa v jeseni. Oboje zná prav biti, kakor je kraj. V jeseni je zato bolje sejati, ker se seme enakomerno in bolj popolnoma zaraste, kakor spomladi, ker ga dolga suša lahko zamorí; nasproti pa je spet bolje travna semena spomladi sejati v tacih krajih, kjer se zima zgodaj začne in hud in dolg mraz nježno kal pokončá.

Naj se gospodar po svojem kraji to ali uno izbere iz sledečega:

Travno seme samo naj se v dobro obdelano in lepo poravnano zemljo malega ali velicega srpana (julija in avgusta) seje, le s prav prav lahko brano naj se povleče in tudi z lahkim valjarjem potem povalí. Če travno seme s težko brano povlečeš, ga boš preglobokо pod zemljo spravil, da ti ga še polovica ne bo kalila.

V jeseni se seje med ozimino potem, ko je ta povlečena bila; sicer se pa ravná ž njim, kakor s tistim, ki smo ga sejali meseca srpana.

Spomladi se seje med ozimino potem, ko je svet poprej z brano povlečen bil in se povalí z valjarjem; rahla povleka zemlje za setev travnega semena je tudi za žito dobra.

Spomladi se seje samo travno seme na travnik, ki je že pred zimo dobro obdelan bil in se ravná tako, kakor je bilo gori od setve meseca srpana rečeno.

Seje se tudi spomladi med jaro žito, ki ima dozoreti; tako se sicer navadno ravná, pa ni vselej dobro.

Seje se pa tudi spomladi med jaro žito, ki se zeleno kosí, kakor med oves, ječmen ali ajdo. To je najboljše, ker jarína iz začetka travico, dokler je mlada, varuje in mokroto zadržuje, pa ji vendar dolgo živeža ne krati, ker ne ostane tako dolgo na tistem mestu, da bi zorelo.

Sklenemo pa ta spis z besedami Švercovimi, ki se tako le glasé: „Dobre senožeti so podpora živinoreji, pomoč kmetijstvu, bogastvo gospodarju, zaklad posestniku. Slabe senožeti pa so sramota gospodarju, škoda živinoreji in nadloga kmetijstvu.“

Gospodarske novice.

* *Trtna uš* (*filoxera*) dela čedalje več škode v nogradih na Francoskem. Zavoljo nje so ondi pokončali dozdaj že okoli 300.000 hektárov nogradov, pa pravijo, da jih je še toliko okuženih po tej pošasti. Tudi iz Dunajske okolice se sliši ista nadloga; zato je Dunajska kmetijska družba poslala posebno komisijo v one kraje, da preišče stvar, kako in kaj. — Pričakovalo se je pred par leti, da bode te škodljivke same po sebi kmalu konec, a zdaj se kaže, da ni tako.

* *Goljufij ponarejenega deteljnega semena* je čedalje več; zato je Česko gospodarsko društvo razposlalo okrožnico na vse svoje podružnice, naj take trgovce, ki prodajajo ponarejeno deteljno seme, naznanijo z imenom c. kr. deželni vladi, da se morejo ostro kaznovati za tako goljufijo, ki veliko škodo dela kmetijstvu.

Za domače potrebe kaj.

* *Votlega zoba bolečine potolažiš hitro*, če majhen košček kafre deneš v luknjico zoba. — Tako beremo v „Puč. Nov.“

Novi vladni predlogi

o uravnavi zemljiškega davka.

Državnemu zboru je, kakor smo zadnjič povedali predložena postava o spremembi nekaterih oddelkov postave od 24. maja 1869. l. o zadevi vcenitve zemljišč zarad uravnave zemljiščinega davka.

Poglavitne spremembe te postave po vladinem predlogu so sledeče:

Dosedaj sta vcenjevala posamesne parcele po dva in dva cenilca, ki ju je okrajna cenilna komisija za dotični oddelek izmed sebe izvolila; poročevalec (referent) jih je le spremljal in s svojim glasom le tedaj odločeval, kedar se cenilca o vcenitvi dotične parcele nista zedinila.

Vprihodnje bo pa referent vsako parcelo v svojem okraju sam vcenil; spremlja ga pa dotični župan ali pa dva moža, katera iz soseske župan v to odloči. Ti trije pa nimajo nobenega določilnega glasa, ampak pojasnujejo samo to, kar jih referent vpraša. Okrajni cenitveni referent predloží svoj operat potem okrajni cenitveni komisiji v pregled in odobrenje.

Dosedaj je gojzde cenil najprej referent sam in njegov operat sta dobila dotična dva cenilca v roko, da sta ravno tiste gozde in parcele tudi ona dva vcenila. Če nista referentovi vcenitvi pritrdila, in če kasneje ni on k njuni določbi pristopil, razsodila je potem okrajna cenitvena komisija, kaj naj veljá. Predno so pa okrajne cenitvene komisije pri tacih različnih mnenjih razsodile, kaj naj obveljá, imele so pravico, na dotično mesto dva druga cenilca izmed sebe poslati, da ogledata zemljišče še enkrat in o svoji pozvedbi komisiji poročata.

Po novi postavi ima pa okrajna cenitvena komisija brez novega pregledovanja konečno določevati, katera vcenitev naj obveljá, namreč: ali ima dotični referent, ali pa imata dotična cenilca prav.

Ob kratkem rečeno: po novi postavi pride vcenitev zemljišč iz rok izvoljenih cenilcev, v roke dotičnih c. kr. referentov (cesarskih uradnikov).

O ugovorih (reklamacijah) imajo po dosedanji postavi razsojevati okrajne in deželne cenitvene komisije.

Po novi postavi se ustanové za to posebne reklamacijske komisije (Reklamations-Commissionen), katere stopijo namesto deželnih cenitvenih komisij, in se sestavijo na enak način, kakor so sestavljene deželne

cenitvene komisije; one bodo vsak ugovor (reklamacijo) konečno razsojevale; zoper njihovo razsodbo ni nobena pritožba pripuščena.

Namerovana nova naredba je tudi ta, da se županom pošljejo pri razpisu reklamacij tudi mape in parcelni protokoli dotične občine, da je mogoče prepričati se vsakemu, kako so zemljišča tù in tam vcenjena; vrh tega prejme vsak posestnik posebno pôlo (Grundbesitzbogen), v kateri so vse njegove parcele z dotičnim razredom in obdelovanskim redom pa tudi mera od vsacega kosa vpisane, da se zamore o vsem prepričati, ali je prav ali ne.

No, ta naredba se nam potrebna zdi, ki je žalibog v dosedanji postavi pogrešamo; brez nje je tudi vsak, če še tako opravičen ugovor, nemogoč.

To so nameravane poglavitne premembe.

Namen tega spisa ni ta, vse podrobnosti nove postave pretresevati, ampak kmetovalce naše že sedaj o poglavitnih rečeh nameravane postave seznaniti, pa tudi državne naše gospode poslance opozoriti, da gledajo, da ne bo „res publica“ po novi postavi škode trpela!

Poglavitni namen te postave menda je pa ta, da se vcenitev hitreje izvrši, kakor je po določilih dosedanje postave mogoče, in da bodo manjši stroški, pa tudi ta, da se davek na podlagi nove vcenitve poprej naložiti more. Določen je namreč v postavi za vsako delo in opravilo in za vsako posamesno komisijo čas, o katerem ima svojo nalogo dovršiti; določeno je pa tudi, na kak način bo vlada s svojimi organi dotično nalogo izvrševala potem, če je kaka komisija ne bi o pravem času dognala, ali celó se je ne poprijela.

Za dognanje vcenitve je namreč postavljen obrok do konca leta 1880. Do tega časa ima namreč centralna cenitvena komisija za vsako deželo konečno veljavno vrstilno tarifo določiti, in na ti podlagi se bo za vsako deželo čisti prinos (donesek) izračunal, in davek za leto 1881. za deželo in na posamesne posestnike naložil.

Reklamacije se začnejo še le po tem, in ako učinijo pri naloženem davku kake spremembe, poravnale se bodo kasneje z dotičnimi posestniki.

Ali bo pa vse to davkoplačevalcem ali pa državni blagajnici na korist, in ali bode izdelek nove vcenitve tudi popolen, kakor imamo pravico ga pričakovati, tega si ne upamo trditi; bojimo se, da ne; zato še enkrat: „videant consules“, da še viša bremena se naložé na rame kmetovalcev, ki že dosedanje komaj nosijo!

Poučne stvari.

Blaznice (norišnice),

kakoršne morajo biti, in kaj je njih namen.

Spisal dr. Karol Bleiweis, primarij deželne blaznice Kranjske.

Kranjska dežela po sklepu lanskega deželnega zbora kmalu stopi v vrsto onih Avstrijskih dežel, katere imajo že mnogo let za svoje blazne dobro vredjene blaznice (norišnice).

Da je bilo to silno potreba, naj izpriča kratek zgodovinsk ozir na staro norišnico našo.

Ko je nekdanji samostan diskalceatov, pozneje samostan usmiljenih bratov, postal bolnišnica, je izprva njen desni del vhoda pri tleh bil odločen za sprejem blaznih, ki so jih tu zaprli v majhne kolibe. Tisto poslopje, kjer je v bolnišnici dandanes blaznica, je leta 1827. iznova zidano bilo s 24 majhnimi sobami in dvojnima vratama, katerih ena so lesena z majhnim okncem, druga pa iz železnega omrežja; mirni blazni so bivali v 2 delalničnih sobah. Bilo je po takem v tej deželni blaznici prostora za 37 blaznih.

Po „Topographie der k. k. Provinzialhauptstadt Laibach“ slavnega dr. Lippicha, nekdanjega mestnega zdravnika za uboge v Ljubljani, je bilo število blaznih na Kranjskem takrat tako majhno, da jih je leta 1828. treba bilo v norišnico sprejeti le 9, — 1829. leta 12, — leta 1830. le 4, — 1831. leta 8, — 1832. leta 5, tedaj v 5 letih skupaj 36, tedaj je nekdaj zadostovalo to poslopje, v katerem so blazni zaprti bivali, z majhnim prostorom zunaj hiše, ki so mu dali ime vrta, če tudi pravi vrt ni bil.

Ker je tedaj naši deželi zarad vedno silnejšega naraščanja blaznih — leta 1875. bilo je sprejetih 112, 1876. leta 98, leta 1877. pa 106 — tedaj v enem letu trikrat toliko, kakor nekdaj v 5 letih skupaj! — veči in bolje vredjeni zavod že davno sila potreben bil, zato se mi zdi primerno, seznaniti zdaj občinstvo z notranjo napravo in namenom dobre blaznice.

V Londonu bila je še le v sredi preteklega stoletja ustanovljena prva blaznica. — Koncem preteklega stoletja pa, ko je v Parizu divjala ljuta Francoska revolucija, dosegel je slavnoznani zdravnik blaznih Pinel z veliko težavo in celó nevarnostjo svojega lastnega življenja to, da je smel blaznim odvzeti verige, v katere so bili vklenjeni, kajti še v teku sedanjega stoletja shranovali so nemirne blazne v kletkah, tičnikom podobnih.

Prehuda sila, s katero so hoteli vkrotiti nemirne in besne blazne, rodila je leta 1840. na Angleškem nasprotno misel, doseči zdravilni namen brez vsake sile; ta sistema se imenuje „norestraint“. Slavnoznani Angleški zdravnik Conoly bil je prvi, ki je vsakoršno silo odpravil, in z dobrim vspehom bila je ta sistema v Angleških blaznicah in pozneje tudi po celem kontinentu vpeljana. Zdaj povsod in tudi pri nas skušamo vkrotiti nemirne in besne blazne le z lepo besedo in s pripomočjo primernih zdravil; ako se nam pa to po tem načinu ne posreči, osamotimo blaznega na dve ali tri ure, in kmalu se pomiri tako, da more zopet bivati med drugimi.

Vsak nagovor, vstop v celico, ali če se moramo dotakniti blaznega, zgodi se z največo krotkostjo in zmirom tako, da se bolnik ne vstraši in ne razburi.

Tako ravnanje je pa le mogoče, če ima zdravnik v dobro vredjeni blaznici tudi veliko število dobrovoljnih, inteligentnih in neutrudljivih strežajev na strani.

Za nekatere izvanredne slučaje se poslužujejo zdravniki, kakor na Angleškem, tako tudi drugod, vendar še neke sile, to je, „jopice za silo“ (Zwangsjacke). Ta pripomoček je včasih potreben pri takih blaznih, ki se hočejo usmrtiti, in pri onih, ki so silno nesnažni.

Ne smemo se tedaj čuditi, da ima prosto ljudstvo pa tudi izobraženi svet še dandanes mnogo presodkov in tak strah pred blaznicam, da sorodniki izročijo le po dolgem premišljevanji na umu bolnega človeka blaznici.

Še le začetkom tega stoletja se je jelo bolj razširjevati prepričanje, da blazni niso hudodelniki, ampak le milovanja vredni bolniki vsled bolezni v možganih ali čutnicah. Nenaravni občutki, prečudno zmedene misli, zmešani govor, nemirno, včasih prav divje obnašanje: to so le znamenja bolezni; primeriti se morejo bolečinam in občutkom, ki jih imajo na srcu bolni, fantazijam onih za šenom zbolelih ali onemu hudemu nemiru, ki sili za vročnico bolnega človeka skočiti s postelje ali skozi okno.

Tako zdravniško spoznanje postalo je temelj se-

danjemu ravnanju za vpešno oskrbljevanje in ozdravljevanje blaznih.

Tukaj hočem navêsti nekaterih slučajev iz lastne prakse; razvidi se iz njih, da je pravo spoznanje telesne bolezni blaznega prvi in najbolj imeniten korak ozdravljanja.

Neka mlada gospica Slovenka bila je vsled revščine starišev primorana poiskati si službe v Trstu. Morala je tam opravljati težka dela; vsled presilnega napenjanja telesnih svojih moči zbolela je za hudo vročino in šenom. Mati prepelje še bolno hči v hudi zimi domú. Komaj tri dni domá, zblaznela je. Strašni občutki jo morijo ponoči in podnevi; vedno kričí, da je pogubljena, da ne sme živeti, vidi pred seboj strašanske prikazni, ki so bile vzrok njenega vednega nemira. Pripeljana v tukajšnjo blaznico kaže isti nemir in splošno nespametno vedenje. Poskuša se rešiti teh strahovitih občutkov, usmrtiti se hoče. Najprvo popije steklenico petroleuma, kar jo pripravi v smrtno nevarnost; kmalu potem se obesi na železna vrata, a bila je še o pravem času odrezana. Potem požre tri solde — in ko je bilo tudi to brez vspeha, poskuša požreti precej velik križek svojega moleka (paternoštra), katerega iz požiralnika izvleči se mi je še posrečilo. Zadaviti se hoče skoro vsak dan, a ker smo zeló na-njo pazili, ni dosegla svojega namena. Pokazala so se pa pri njej znamenja splošne brezkrvnosti. Posrečilo se mi je vsled pripravnih zdravil (katere sem ji mogel po umetnem načinu vbrizgljati v kri) odpraviti to krvno slabost; začenjala se je telesno okrepčavati in postala je bolj mirna; prešle so počasi one hude morivne prikazni in začela spoznavati je napačno svoje ravnanje. Zato upam zdaj, da se popolnoma ozdravi.

Drug slučaj. 30 let star hlapec, poprej ves zdrav, pameten in trezen človek, imel je opravke v neki vasi na močvirji. Da bi poprej prišel do omenjenega kraja, se podá čez močvirje naravnost tje v hitrem teku, skače čez sto in sto grabnov ter ves spehan pije iz mlake vode in pojé slabo klobaso. Prišedšega domú strese mrzlica; v hudi vročini začne divjati, pobija vse, kar mu pride pod roke, povsod vidi hudiča, ki ga hoče zgrabiti; silno smešno se vede v govoru in v vsem svojem obnašanji. V blaznici se vsak večer ponavlja isto besno vedenje; treba ga je bilo osamotiti zato, ker je bil eden najnevarniših bolnikov. Podnevi je bolj miren, vendar popolnoma zmešan; vizije in halucinacije ga iznemirjajo neprenehoma. Ni dvomljivo, da je bila blaznost njegova nasledek hude mrzlice. Dobil je v norišnici primernih zdravil in kmalu se je popolnem ozdravil.

Dandanes niso blaznice več vetrišnice, ampak bolnišnice morajo biti, ki se le v nekaterih stvaréh razločijo od navadnih bolnišnic, kakor to zahteva drugačno vedenje blaznih. Pa vsaj tudi bolnišnice niso vse enake; drugače so one, kjer se ozdravljajo vnanje bolezni, drugače porodnišnice, drugače za nalezljive bolezni itd.; vse pa imajo namen: ozdraviti ozdravljive, ali vsaj dobro oskrbljevati neozdravljive.

Bolniki, ki iščejo pomoči v bolnišnicah, se razdelijo v tri vrste. V prvo vrsto spadajo oni, ki vstopijo v prvič v bolnišnico, se ondi ozdravijo in se nikdar več ne vrnejo tje, — v drugi vrsti so bolniki, ki se sicer tam ozdravijo, pa sčasoma zopet iščejo pomoči, bolehajo namreč za jetiko, mrzlico, revmatizmom in za raznimi unanjimi bolezni, ki se včasi kmalu in večkrat ponavljajo in vzročujejo njih večkratni vstop v bolnišnico; — v tretjo vrsto pa spadajo oni, ki so neozdravljivi; si zaslužiti ne morejo ničesa, pa jih tudi žlahtniki njihovi ali njihove domovinske občine ne morejo oskrbljevati, ker dadó sila veliko opravila in potrebujejo vednega nadzorstva; taki bolniki morajo tedaj toliko časa v bolnišnici ostati, da končajo ondi svoje življenje.

Enake bolnike najdemo tudi v blaznicah. Nekateri se v kratkem ozdravijo in ostanejo pa zmirom zdravi; drugi se vrnejo večkrat, posebno pijanci, ki vsled presilnega pijančevanja zblaznijo, in konečno oni ubogi neozdravljivi blazni, ki so popolnem zmešani, sebi ali druzim nevarni, in zato nikdar ne smejo zapustiti blaznice.

Ni tedaj res, da le bolezni uma so neozdravljive in da se le te bolezni lože in večkrat ponavljajo, kakor druge bolezni. Imajo pa bolezni uma to posebno lastnost, da so le redkokrat ozdravljive zunaj blaznic zato, ker potrebujejo posebnih in raznovrstnih zdravstvenih pripomočkov.

V raznih deželah so tudi navadne bolnišnice razdeljene v zdravilnice in pa v hiše za onemogle in neozdravljive. V nekaterih deželah in nedavno so se tudi blaznice strogo ločile v hiše za ozdravljive in neozdravljive blazne. V zadnjem času se je pa taka ločitev opustila; spoznalo se je za bolje, da ste obe vrsti blaznih v eni hiši, pa ločeni so v raznih prostorih blaznice. Navod tej spremembi je bilo spoznanje, da potrebujejo tudi neozdravljivi blazni včasih onih pripomočkov, kakor jih je treba ozdravljivim in ravnokar zbolelim, in da mora tedaj uprava blaznice biti enaka za obe vrsti blaznih. Dalje je skoro tretjina neozdravljivih blaznih v norišnicah za raznovrstna dela jako pripravna; ta delavnost toraj v blaznicah, v katerih bivajo ozdravljivi in neozdravljivi, koristi vsem. Med neozdravljivimi so tudi nekateri taki, ki poznajo svojo bolezen, ki so prav radi v blaznici in cenijo njeno upravo. Taki bolniki raznih stanov so za ozdravljive in prebolele velike vrednosti; oni jih tolažijo in razvedrujejo ter preganjajo jim marsikatere presodke. Če tudi sami blazni, so vendar deloma zdravniki drugim blaznim. Napačno bi bilo toraj, ločiti take koristne bolnike zavoljo neozdravljivosti od ozdravljivih. Neopravičen presodek je, da je združba neozdravljivih škodljiva ozdravljivim; le posebne lastnosti bolezni, ki se pa nahajajo pri blaznih obeh vrst, imajo škodljiv upljiv na bolne na umu, zatoraj je pa tudi razdelitev in ločitev bolnih po lastnostih bolezni in različnih osebnostih nepogojno potrebna.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Največe zemljiške davke na Českem* (in sicer brez 25% priklade) plačujejo leto in dan: knez Janez Adolf Schwarzenberg 206.653 gold., knez Janez Liechtenstein in grof Ernest Waldstein čez 68.000 gld., cesar Franc Jožef in knez Mavricij Lobkovic čez 64.000 gold., knez Ferdinand Kinsky 61.637 gold., grof Clam-Galas in knez Maks Fürstenberg čez 56.000 gold. in grof Evgen Černin 53.670 gold.

* *Pisavno snovo*, s katero se pišejo pisma, da se ponoči vsaka napisana beseda sveti, je iznašel nek francosk kemik. Če se ta iznajdba potrdi, bilo bi mogoče tudi v največi temoti taka pisma brati. Posebno važno pa bi bilo, ako bi se dali s to iznajdbo ulični napisi v mestih pisati, ki bi se ponoči svetili in dobri kažipoti bili posebno tujcem; tudi številke na turnskih urah, ako bi se ponoči svetile, bile bi hvale vredna iznajdba.

* „*Matica Hrvatska*“ ima dosedaj 25.617 gld. skupnega premoženja; udov ima 1239 (350 utemeljiteljev,

889 pa letnikov). Za književna dela in za upravo potrosilo se je lani 7406 gld. Deželni zbor Hrvatski dal jej je 2000 gold. podpore.

Politične stvari.

C. kr. okrajni glavarji pred državnim zborom.

Iz govora poslanca g. Pfeiferja po stenograf. zapisniku.

Ena največih napak — je rekel gosp. Pfeifer med drugim — je ta, da c. k. okrajni glavarji, posebno na Kranjskem, svojo politično oblast zlorabijo na korist sedaj vladajoči (nemško liberalni) stranki, zlasti pri volitvah. Na Kranjskem smo v tej reči doživeli britkih skušinj; še celó sodnijski uradniki trpeli so nadlegovanja, če niso hoteli potegniti z vladajočo stranko. Imel bi o tej reči mnogo povedati, a nočem visoke zbornice dalje nadlegovati. Česar pa zamolčati nikakor ne morem, to je sledeče. Sedanja vlada kaže gotovo malo prizanašanja nasproti nenemškim narodom. Toda na Kranjskem presega vse meje, kar tukaj cesarska okrajna glavarstva počenjajo. Kar ni nemško, ali kar vsaj nemški ne misli, to brez vsega srama in očitno pri vsaki priliki zasmehujejo in zaničujejo. Nekateri glavarji — upam, da jih je le malo takih! — so zbog svojega velikonemštva zgubili popolnem svoj Avstrijski čut, na kar zbornico še posebno opozorujem kot izvoljeni zastopnik Avstrijskemu cesarju vselej zvestih Slovencev. Lani pri volitvah poslancev v deželni zbor Kranjski se je eden takih glavarjev toliko izpozabil, da je nekemu srenjskemu svetovalcu rekel: „pomislite, da bi pri razpadu Avstrije vendar boljše bilo, če pride Kranjsko pod Prusa kakor pod Rusa.“ (Klici: oho, čujte, čujte!) Tistemu glavarju je nek kmet tožil, da se ne mudí toliko s napravo novih šol, ker ljudjé nimajo denarjev; glavar pa ga je tolažil rekoč: „bodite mirni; mi pridemo tako ali tako pod Prusa in ta ima dovolj denarjev za vzdrževanje šol.“ (Čujte!) Gospôda, sedaj pa presodite sami, ali je tak človek sposoben za cesarskega uradnika, ki ob priliki volitev na korist nemško-liberalnim kandidatom in pri drugem uradnem svojem delovanju govori o razpadu Avstrije kot čisto gotovem bližnjem dogodku?! Jaz vsaj protestiram zoper take zastopnike cesarske vlade, kateri Avstriji očitno kopljejo grob! (Dobro, dobro na desni!)“

Ruske in Angleške finance.

Dunajska nova „Presse“ se zdaj prav marljivo pečá z Ruskimi financami. Pa kako! Kar le laž in hudobija izduhtati more, se tù podaja po celih straněh in to v eno mer tako, da bralec požira laž za lažjo, predno ima čas jo spoznati. „Rusija je na kantu, — bo na kantu in je bila na kantu“ — to je zmirom ista pesem. Se vé, kolikor grje se počrnijo Ruske finance, tem bolje se vstreza nasprotnikom Rusije.

Poglejmo: koliko ima Rusija pravega državnega dolgá. Državnega dolgá ima Rusija 3300 milijonov rubljev, to je v našem denarji blizo 4900 milijonov. Pa treba je pomisliti tudi to, da je Rusija samo preteklo leto morala 1 milijardo (100 milijonov) rubljev novega dolga narediti zavoljo vojske. Kake bi bile finance katere koli druge države, če bi bila morala čez leto in dan ob svojih stroških vzdržavati armado v daljni tuji deželi, v katero se je moralo vse z dóma dovažati!

Kako prazno pa je vse črnenje Ruskih financ, temu najboljši dokaz je kurz ruskih državnih denarnih listov. Na Berolinski borzi je pretekli teden 5odstotno Rusko posojilo stalo med 73 in 75 pri 100, Avstrijska štiriodstotna renta v zlatu na 59, Ogerska šestodstotna pa na 69 pri 100. Na borzi so toraj vkljub skoro neizogibljivi vojski med Rusko in Angleško in vkljub razbobnavanju Ruskega bankerota cenili Ruski kredit še tako visoko, kakor Avstrijskega, in za blizo 20% više od Ogerskega. In borza je o finančnem stanu Rusije podučena gotovo bolje, kakor dunajski list.

Dosledno je, da nova „Presse“, ko je tako hudo razkavsala in razdjala finance Ruske, v najlepših barvah slika finance Angleške, Da je Angleška bogata, to vé ves svet, tudi Rusi to vedó. Kaj pa je prvi vzrok temu, da se dve tako močni državi tako pisano gledate? Nič druzega, ko materijalni interesi. Angleška je do zdaj drla in skubila ter molzla skoro ves svet. Skoro vse velikansko bogastvo narodov, kar se ga je do danes pridelalo, je šlo na Angleško. Ko se druge države boré z revščino in komaj vedó, od kod bi vzele sredstev, s katerimi bi državno gospodarstvo od meseca do meseca pokonci držale, se pa Angleška valja po velikanskem bogastvu. Kaj pa je bil prvi vir temu bogastvu? Nič druzega, ko gola samogoltnost, ki se ne briga za ljudoljubje in za to, kar je človeško, ampak postavlja za poroštvo sreče držav in narodov edino le denar. Indija vkljub vedno vračajoči se lakoti Angležem velike davke donaša. Vsaj je znano, kako buldog z gladnimi ravná! Gladne prebivalce prepuščajo samim sebi, — saj so le „Indijanci“ (Hindu), ki lakote cepajo; to ne briga ne kakega Angleškega političnega prvaka, ne večine naroda.

Prav dobro je zasolil list „Journal de St. Petersburg“ državnemu ministru Angleškemu, ki je trdil, da Angleška mora svobodo na srednjem morji in Balkanskem polotoku braniti pred Rusijo. Omenjeni list je namreč prašal: ali pač Anglija, ki pripušča, da jej vsako leto pol milijona ljudi glada pogine, — ki je o Amerikanski vojski iz samopridstva stopila na stran onih, ki so sužnje hoteli obdržati, more stopiti pred svet kot varhinja svobode? Varhinja je Anglija pač, a ne svobode, ampak vsake spridenosti! Kjer gre za denar, za materijalni prid, ni jej nič tako svetega, da bi se ne oskrunilo. O tem bo vedela pripovedovati trgovinska pogodba z Avstrijo, ki je ravno zdaj iztekla. Pri tem bodo prišle na dan reči, pri katerih bo marsikoga — Angležev, se ve da, ne — oblila rudečica sramote.

Zato bodi rečeno tù le še to: Če po vojski z Angleško bi Rusija ne dosegla nič druzega, kakor to, da bi ošabni, po samogoltnosti do takega velikanskega bogastva dospeli narod moralno kaznovala, bi samo s tem skazala svetu in civilizaciji veliko dobroto. Samopridni in požrešni politiki Angleški mora se vrat zaviti, ako ima kedaj obveljati na svetu stanoviten mir.

Ogersko denarno gospodarstvo.

Po četrtletnem državnem računu, katerega so priobčili po vseh časnikih, so znašali dohodki zadnjega četrtletja 1877. 67 milijonov in 587.394 gold., l. 1876. pa o istem času 66 milijonov in 596.338 gold., tedaj za 991.056 gld. manj; toraj bi bili prvi za isti znesek veči. Vse to je svet verjel in nikogar ni bilo, ki bi bil te številke preiskal ali vsaj pogledal, če je razloček res tak, kakor se tu kaže. Tudi bi se človek še ne čudil tako, če bi mogel misliti, da Ogerska vlada sama misli, da so te številke prave. Če bi Ogerski finančni minister s tem le Rothschildovo družbo Evropskih bogatinov za nos vodil, naj bi že bilo; tem kaka denarna zguba ne dé tako hudo. Al s takimi številkami se na

limanice lové tudi drugí ljudjé, da svoje groše nalagajo na Ogerska posojila, in to je, kar se ne dá nikakor zagovarjati.

Resnica je namreč ta-le, če se tudi držimo le vladinih izkazov Ogerskih: Leta 1876. so zadnji četrt leta državni dohodki po ikzazu od 14. marca preteklega leta znašali 72 milijonov in 453.025 gold., lansko leto pa za isti čas le 67 milijonov in 587.394 gold.; po tem se dohodki niso povišali, ampak iznižali za celi 4 milijone in 865.631 gold. Kaj smemo misliti o takem računu? Ni li tak račun celó zlorabljenje, javnega zaupanja, katero se mora dajati vladi kot zastopnici cele države? Kam pridemo, če že javna državna moč poslužuje se takih pripomočkov! Zakaj vlada Ogerska prikriva številke, ki se ne dajo nikakor utajiti niti prenarediti? Ali po takem ni upravičena misel, da s tem hoče svoje papirje, obligacije in posojila spraviti na višo ceno in spečati jih, kar še ni spečanih, da tako dobí lajše denarja za svoje velike potrebe ter morda še eno, dve leti cijazi s svojim na kant prišlim gospodarstvom. Ali se jej bo pa to posrečilo ali ne? Mi bi rekli, da ne, čeravno dela silno veliko ropota.

Največ je Ogrom za spečanje „posojila v zlatu“, o katerem pišejo, da ga je Rothschildova družba spravila v denar že za 100 milijonov. Če je to le res! Kdor pogleda na kurs Ogerskih državnih obligacij, tega ne bo verjel. Zdaj namreč stojí posojilo Ogersko v zlatu že za 10% niže od takrat, ko je bilo izdano. Če bi se bilo res posojilnih pisem prodalo že za 100 milijonov, bi bili ljudje pri njih že za 10 milijonov v zlatu na zgubi, in to bi gotovo ne bilo dobro priporočilo za Ogerske državne liste; ljudje bi se jih branili in skušali spraviti jih zopet v denar, če tudi v zgubo. Če se pa začne to goditi, potem pride „krah“, in tega ne bodo niti Ogerski finančni ministri, niti Rothschildova denarna družba ustavili, naj se še tako napenjajo.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

S temi mislimi se vsedem — bilo je to ravno dan pred Emino poroko — da bi pričel neko na novo mi izročeno delo, kar potrka nekdo burno in močno na vrata in brž na to vstopi človek v popotni, zeló obnošeni obleki ter moleč mi že naprej roko hiti proti meni. Jaz vstajam počasi in vprem va-nj očí.

„Je-li, ne poznate me več“, spregovorí z močnim, jasnim glasom. „Jaz sem nekdanji praktikant Dolar“.

„Dolar? A, zdaj vas spoznam. Res sem že mislil, da vas ne bo več nazaj.“

„Dolga pot in zviti tič, za katerem sem moral drviti, kakor deček za metuljem.“

„Po vaši dobri volji soditi —“

„Je-li, hahaha! Vsak mi bo bral na obrazu, da ga imam, kaj ne?“

„Imate ga?“ — prašam jaz skoro raz sebe. „In denar? kaj je s tem?“

„Vse, vse, imam razen par tisučakov, katere je bil lump zapravil.“

„Skoro neverjetno! Jaz sam sem že obupal in žaloval za vami.“

„Tu v tem paketu je popisano vse v obliki sodnijskih spisov, katere sem sestavil na poti, da vam in sodniji prihranim delo. Ta paket, zeló obširen je, vam izročim. Zdaj pa, dovolite mi vprašanje, meni najvažnejše: kako je z Emo?“

Vprašanje to je brž rešeno. Ob kratkem povem strmečemu in bledemu mladenču, kar se je zgodilo, in da ima jutri biti poroka. Pri vsi žalostni dogodbi ga je vendar z neizrekljivo radostjo navdalo to, kar sem mu povedal o Emi.

„O, saj sem jo poznal, poznal njeno do smrti mi vdano srce! Hvala Bogu, da nisem prišel prepozno! Ta hip bitim k trdosrčnemu očetu, mu izročim vkradeni denar in ga opomnim na obljubo. Menite, gospod svetovalec, da mi bo odrekel svojo hčer?“

„Nikakor ne, tega sem prepričan. Jaz grem z vami k njemu. Imate mar denar pri sebi?“

„Vsega! Glejte tù!“ Pokaže mi širok pas in nadaljuje: „V nakaznicah na tukajšnjo banko, za katere sem v Marseillu zamenil amerikanski denar. Banki bo prišlo ali je že prišlo naznanilo o tem. Tedaj, če mi hočete skazati to ljubav, idite z mano. Najprej opraviva to, potem pride na vrsto ono.“

Jaz se brž oblečem in grem ž njim. Spodej mi izročí vratar pismo, rekoč, da ga ravnokar je nekdo mu oddal zá me. Vtaknem ga v žep, da bi ga kasneje bral, in grem s srečnim, a vendar nemirnim mladenčem, da bi prej bila pri Riparju, vzameva voz in se peljeva. Stopivši z voza v hišo najdeva vse v največem neredu, strežaji letajo sem ter tje, vse vpije, drug druzega goni, sploh vse kaže, da se je nekaj nenavadnega pripetilo.

„Kaj se je zgodilo tu?“ — vprašam nekoga, ki ravno po stopnicah dol priletí.

„Mlade gospice nikjer ni, že od zjutraj ne“ — odgovorí v eni sapi in teče memo.

Dolar obledi in me sili naprej z besedami:

„Idiva, gospod svetovalec, hitiva gori, da zveva, kaj in kako.“

On skoči, po dve stopnici jemaje, naprej, jaz za njim, a na vrhu stopnic naju vstavijo strežaji, rekoč, da ni nikogar domá, ker sta se gospod in gospá ravno odpeljala — kam? tega ne vé nobeden povedati.

Mladeneč me pogleda, v njegovih očéh je nekaj, kar se ne dá popisati.

„Idiva, prijatelj, tù zdaj ne opraviva nič“ — mu rečem in ga primem za roko. „Stopiva v kavarno tù nasproti, tam vidiva vsakega, ki gre v hišo. Tu stati nama ne gre.“

Sprva se brani, rekoč, da hoče na vsak način zvedeti, kaj se je tu zgodilo; še le moje nujno prigovarjanje zmore, da gré z mano v kavarno, kjer sedeva tako, da so nama vrata Riparjeve hiše pred očmí. V te on brž vpre svoje oči in zre va-nje, kakor da bi mu ž njih imelo priti odrešenje. Na moje besede odgovarja le na kratko, tako, da spoznam, da ga le motim, ako ga ogovarjam. Zato vzamem v roko na mizi ležeč časnik, da bi kaj bral, kar mi pride na misel pismo, katero imam pri sebi. Razvijem ga in berem sledeče:

„Gospod svetovalec! Vi veste mojo skrivnost. Jutri imam biti poročena s človekom, katerega zaničujem, ki mi je ostuden, na čegar strani bi mi bilo življenje nepreneslivo. K temu še misel in nada, da Dolar, kateremu sem obljubila zvestobo do smrti, še živí, da se bo vrnil in zvedel, da sem žena druzega ter misliti moral, da sem dano mu besedo zvestobe prelomila — — tega si ne upam prenašati. Včeraj sem očetu to vse razodela ter jih s solzami v očeh na kolenih prosila, naj poroko odložé vsaj še za štirinajst dni; potem bo gotovo, da je Dolar mrtev, in jaz se tudi, neprelomivši prisege, vdam osodi, ki me bo tako v kratkih dneh spravila pod zemljo in zedinila z izvoljencem mojega srca. Al oče so prav osorno mi rekli: Ne plakaj, ne-

umno, neubogljivo dete! Vzela mi boš tvojega sedanjega ženina, — če te prav tvoje abotno tarnanje brž drugi dan pod zemljo spravi, če se prav med poroko mrtva zgrudiš na tla. Zavoljo neumnih muh svojega otroka ne bom trpel, da jutri po mestu razbobnajo, da sem prišel na kant. — To so bile očetove besede. Kjer neha očetovska, tam neha tudi otroška dolžnost, — to je bil sklep premišljevanja nocojšnje noči. Ta sklep naznanjam vam, ker mi je na tem ležeče, da me ne boste krivo sodili, ampak da me milujete, kajti, ko boste vi to brali, bo moje truplo že mrzlo na dnu vode. Jaz si drugače ne vem pomagati. Če se vrne Dolar, pokažite mu pismo in recite mu, da jaz umrem srečna svesta si njegove ljubezni. Vam prisrčna hvala za vaše sočutje! Milujte — Emo Riparjevo.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Celovca 14. aprila. — Da preparandija za učiteljice pri nas neha, je zdaj gotovo; v seji mestnega odbora 9. dne t. m. je župan Jessernigg z milujočimi besedami od nje slovó jemal, ki je nehala zato, da se nekoliko stroškov pribrani. Ali še v katerem drugem mestu naše Avstrije ta inštitut prestane ali ne, tega ne vemo; to pa vemo, da bode „novih“ učiteljic kmalu toliko kakor listja in trave, in da so možki učitelji v nevarnosti, da jih ne spodrinejo frajlice učiteljice. — Pretekli teden je bila državna podpora slabo plačani duhovščini z 22.500 gold. za lansko leto izplačana. To pa je le začasno izboljšanje plače (kongrue), ki nižji duhovščini po pravici gré, in skrajni čas bi bil, da se stanovitno vpelje, kar pravica zahteva. Če se je že pred več leti presilno povikšala plača cesarskim uradnikom in se je poslednji čas tudi zeló potrebnim učiteljem ljudskih šol priložilo kakih 100 gld. na leto in dan, ne smela bi vendar za večne čase duhovščina „beim Katzentisch“ ostati, kateri so naloženi zeló težavni in nevarni pôsli. — Družba sv. Mohora je uni dan baron Sternekovo hišo za 27.000 gold. kupila. — Zdaj pa še nekaj. Tudi naš Celovec ima dobiti mesnico, kjer bodo konje klali. Meso sicer zdravih in neprestarih kónj je za vžitek pripravno kakor vsako drugo meso, al pod zeló vestnim ogledstvom mora biti taka mesnica, da ne pridejo mrhe pod klavni nož!

Iz Trsta 15. aprila. — Naš milostljivi škof v pastirskem listu, ki ga je razglasil za pôstni čas prebivalcem Tržaško-koparske škofije, med drugim žalostnega srca kaže na čedalje veče pomanjkanje duhovnov ter pravi, da marsikatera fara ostala bode brez dušnega pastirja, ako stvar tako naprej pojde. Preblagi gospod pa ne toži samo o pomanjkanji duhovnov, marveč tudi glavniše vzroke omenuje, ki so krivi tega, da se cerkev čedalje bolj zapušča, in izrazuje sklep, da, kakor po druzih škofijah, on tudi za Tržaško škofijo ustanoví seminišče, v katero se bodo jemali in z vsemi potrebščinami oskrbovali mladenči iz gimnazije, katerih poklic je biti duhovnikom. Naj bi se prečastitemu vladiki posrečil blagi namen! — Domovina naša je zgubila zopet nadepolnega rodoljuba: Josip Kocjančič iz Kanala, notarijatski aspirant, velecenjeni skladatelj slovenskih pesem in v obče narodnjak z dušo in telesom, 28 let star je umrl. Hvaležen mu spomin!

Iz Suhorja na Dolenskem. — 31. dne u. m. smo imeli volitev obninskega zastopa, pri kateri je za župana izvoljen Jurij Ancelj, posestnik iz gornjega Suhorja, — za svetovalce pa so bili izbrani posestniki Martin Videtič iz Bereče vasi, Martin Škof iz Dragumlje in Martin Klemenčič iz Sela.

Iz Železniške okolice 3. aprila. — Naj gospodarjem, ki beró Vaš cenjeni list, poročamo o nenavadni rodovitnosti. V Rovti fare sv. Lenarta je 23. dne u. m. koza pet mladičev vrgla; štirje so živi, peti je bil mrtev — pa le po nerodnosti gospodinje. Druga koza ravno te gospodinje je storila pa tri. — Naj še opomnim, da, kakor je pri Loki sadunosno drevje bilo tako polno gosenčinih mešičkov, da so se skoraj kakor v jeseni pod sadjem veje šibile, pri nas ni ne enega videti. Nesreča pa tudi pri nas ne počiva; mnogo brejih presic je nagloma poginilo, nekoliko pa tudi prešičkov.

Iz Šturije. (*Javna zahvala.*) Za tukajšnjo šolo podarili so brezplačno: a) društvo „narodna šola“ več fizikalnih in prirodopisnih učnih pripomočkov, vrednih 10 gold. a. v.; b) gospá Jozefa Širca raznih knjig za šolsko bukvarnico v vrednosti 7 gold. 25 kr.; c) gosp. Andrej Šinigoj, posestnik in trgovec v Dornbergu, 7 vrst najboljših breskvinih in 7 vrst najžlahnejših češnjevih cepičev Dornberške sorte za požlahnjevanje v tukajšnjem šolskem vrtu v toliki meri, da so se cepiči še drugim posestnikom dajali; vrednosti najmanj 5 do 6 gold. a. v. — Vsem tem trojnim šolskim podpornikom izreka podpisani najtoplejšo zahvalo v imenu tukajšnje šolske občine, šole in šolske mladine. Bog povrni dobrotnikom vse v tisučerni meri!

Vodstvo ljudske šole v Šturiji 9. aprila 1878.

M. Rant, učitelj.

Iz Ljubljane. — Volilna borba za mestni odbor je pri kraji. Konečni rezultat njen je, da je narodna stranka priborila si enega moža več (gosp. Peterco) v mestni odbor, in da ima v vsem skupaj zdaj 10 zastopnikov v njem — proti 20 nasprotnikom. Imeli bi marsikaj pisati o teh in drugih volitvah, al vse ostaja le bob v steno, dokler ostane volilni red tak, kakor si ga je osnovala nam nasprotna stranka s pomočjo vladno, in dokler se ne premení politična sistema, ki vpliva na vse, kar se godí dandanes v Avstriji. Zato pustivši vse deliberacije in rekriminacije na strani, poročamo le o izidu mestnih volitev.

Volitve v 3. razredu se je od 323 volilcev vdeležilo 213, od katerih sta dobila dr. Karol Bleiweis in Fr. Potočnik po 137, Franc Goršič in Vaso Petričič po 135, Franc Peterca pa 129 glasov. Po takem je teh pet narodnjakov izvoljenih v mestni odbor. Nasprotni kandidatje: Albin Achtscin, Jan. Matjan, Otomar Bamberg, Nik. Rudholzer in klobučar Debeutz so dobili po 72 do 79 glasov. — Od 700 volilcev v 2. volilnem razredu se je volitve udeležilo le 290, pa še veliko manj bilo bi jih zadostovalo zato, ker se narodna stranka ni mešala v volitev tega večinom uradniškega in oficirskega razreda, v katerem so izvoljeni bili vitez Anton Gariboldi, šolski nadzornik Pirker in Franc Ziegler. — V 1. razredu so z veliko težavo zmogli nasprotni kandidatje: dr. Pfefferer, dr. Suppan in Franc Doberlet s 110, 111 in 114 glasovi nasproti národnim kandidatom (Pakič, Strželba in Bučar), ki so dobili po 83, 82 in 81 glasov.

— Novi c. k. deželni predsednik vitez Kálina pride v pondeljek s svojo soprugo v Ljubljano pogledat stanovanje in v posest vzet predsedstvo, pa se čez par dni zopet vrne v Gradec in pride čez nekoliko dni potem za stanoviten v Ljubljano.

— Na korist „narodni šoli“ je v nedeljo z občno pohvalo govoril dr. Kar. Bleiweis o novih vredbah blaznic (norišnic), katerih prostori se morajo današnji čas čedalje bolj razširjati, ker je od dne do dne več nesrečnih ljudí, kterim se pamet meša. Gosp. doktor je izročil „Nov.“ dotični govor, ki ga v današnjem listu začnemo s željo, da bi ga rodovine in županstva, ki imajo kakega tacega nesrečnega človeka domá, posebno v ta na-

men brali, da bi spoznali korist bolnišnic zablazne in ž njimi hiteli v bolnišnico, ker nova bolezen se dá na srečo nesrečnih ljudí in na korist deželni blagajnici hitreje ozdraviti kakor zastarela.

— Za popravo farne cerkve v Vélikem Trnu v Krškem okraji je presvitli cesar iz lastne blagajnice daroval 500 gold.

— (*Zadnja „beseda“ v čitalnici*) se je na hvalo vsemu programu dobro sponesla. Moški zbor je lepo izvršil tri zbore, — gosp. Franjo Drenik je bral opís najstarejih stavb v Ljubljani z dodanimi zanimivimi zgodovinskimi črticami, ki ga priobčimo v našem prihodnjem listu. — Gospica Zetinovičeva je z veliko pohvalo na glasoviru igrala klasično Mendelsohnovo têmo, in v igri „Mati prej“, je posebno gospica Kogelnova imela v veči roli pokazati svoj igrališki talent; tudi gospica Tratnikova in gospoda Jeločnik in Skabernè so iz manjših nalóg storili, kar je bilo storiti mogoče.

— Odbor družbe kmetijske je prejel od rodovine Homanove smrtni list, ki mu naznanja, da je gosp. Friderik Homan, posestnik in trgovec v Radoljici, kateri je bil 10 let marljiv predstojnik podružnice Radoljške, po dolgi bolezni v 58. letu svoje starosti umrl. Bodi mu zemljica lahka!

— Ker se je na Slapu prikazala difteritis, za katero sta vincarju vinorejške šole dva otroka nagloma umrla, je deželni odbor včeraj telegrafično vodstvu veleval, nemudoma poslati učence domú, kjer naj ostanejo tako dolgo, da se jim ukaže zopet v šolo priti.

— Kdor se hoče za razveseljevanje po železnici proti Dunaju ali proti Trstu po zeló znižani ceni peljati, ima priliko za to o velikonočnih praznicih 20. in 21. dan t. m. Voz v Trst bode menda ostal tudi v Postojni za ogled Postonjske jame.

— (*Zahvala.*) Vsem gosp. volilcem in onim rodoljubom, ko so s svojim delovanjem pri volitvi 3. razreda 12. aprila t. m. pripomogli k zmagi patrijotične národne stranke, ravno tako pa tudi gosp. volilcem 1. razreda pri volitvi 15. aprila t. l. izreka za doseženi napredek svojo najiskrenejšo zahvalo

národno-meščanski volilni odbor.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V petek se je pred velikonočnimi prazniki zaprla zbornica poslancev, ki menda miruje kakih 14 dni. — Nadaljevala se je zadnje dni obravnava o osobnem dohodkinem davku, v kateri so se čula nekatera jako čudna mnenja, med katerimi je najčudnejša misel bila ministra Ungera ta, da je o debati: ali naj zakonski mož od svojega, zakonska žena pa posebej od svojega premoženja davek plačuje skupno, rekel, da „vse premoženje, ki se v zakonu pridobi, se mora porabiti za namene zakonske“ — no, po takem je davke plačevati tudi namen zakona! Da je ta Salomonska modrost ministrova mnoge poslance v smeh posilila, razume se samo po sebi. — Zadnji dan pred razhodom zbornice je pa poslanec Wolfrum, fabrikant nogovic iz Aussiga, za zagovornika odborovih predlogov izvoljen, zopet prav očitno pokazal, kako „ustavoverci“ spoštujejo „ustavo“, rekši: „mi ne smemo deželnim zborom in pa občinam pripustiti pravice, da bi na osobni dohodni davek priklade nakladali“ — kajti mi smo mi, nam nihče ne sme zapovedovati. Postava, ki daje deželnim zborom pravico, na vse direktne davke nalagati priklad, je le deželna postava, — mi, mi pa delamo državne postave.“ Tako je govoril „der Strumpfwirker aus Aussig“, — se ve, da „ab ove majore discit arare minor“. — Mi pa se iz navskriž misli, ki so se glasile v zbornici, menda ne motimo, ako rečemo, da cela ta davkovska postava bo padla pri 3. branji.

— Najhujši kos nove pogodbe z Ogri je dolg s 80 milijoni, ki ga ima Avstrija plačati Dunajski banki. Ogri so leta 1867., ko se je koval dualizem, odločno rekli, da njih ne briga ta dolg, ker ni bil na ustavni poti narejen. Ogri imajo, kakor Hamletov Shylok „ihren Schein“, in učijo zdaj Dunajske „ustavoverce“ spoštovati ustavo. Tako je Avstrija čedalje bolj tepena!

— Vladna „Wien. Zeitg.“ je predvčerajnim bralce iznenadila z razglasom lastnoročnega cesarjevega pisma, katero imenuje 16 novih vitezov zlatega runa (gold. Vliess), ki je najviši red Avstrijski. Med temi so zastopane vse politiške nuance Avstrijske, na primer, grof Moric Esterhazy in grof Rih. Belkredi iz časa sistiranja, grof Taafe iz časa Hohenwartovega, sedanjega ministerstva predsednik knez Ad. Auersperg. „Pester Ll.“ se hudo srdi nad temi odlikovanji.

Iz Pariza. — Poslopja za tukajšnjo razstavo so že toliko dodelana, da se razstava odpre 1. dne maja.

Iz Italije. — Novo ministerstvo, kateremu predsednik je Cairoli, imenujejo Lahi „ministerstvo poštenih ljudí“. Ker so pa vsi ti možje od nog do glave vsaj demokrati, ki zeló cikajo na republikance, in je Garibaldi sam čestital Cairoliju, da mu je kralj izročil sestavo ministerstva, bode mladi Humbert preje ali kasneje skusil dobroto „poštenih ljudí“. Zdaj pa je Cairoli kralju tako priljubljen, da sme k njemu v državnih opravilih priti v priprostem kaputu in s črnim zavratnikom, kar poprej pri kralju Viktor Emanuelu ni bilo nobenemu ministru dovoljeno; vsak je moral priti k njemu v črnem fraku in z belim zavratnikom.

O Rusko turških zadevah. Vrišč se je z juga preselil na Angleško, kjer je po obeh zbornicah zadnji čas hudo grmelo. Angleški buldog je stekel, strašno lajal in tulil, a zdaj se je jel že podajati, posebno, kar je Derby stopil iz ministerstva. Ta mož je Angležem naravnost povedal, v kako nevarnost se podajo, če se spusté v vojsko z Rusi; taka vojska bila bi nevarna ne le njim, ampak celó vsi Evropi. „Ta politika — je rekel Derby — ne izvira iz pravega interesa naroda, ampak je politika drznega glumača“. Te besede moža, ki je bil do 1. t. m. na čelu Angleške politike, so bojaželjne Angleže popolnoma poparile. — Kaj pa dela temu nasproti Rusija? Na svojem vtrjenem stališči pričakuje čisto mirno dogodeb; ona ne želi boja, a pripravljena je zá-nj. Veliki knez pridno ogleduje vse pozicije ob Carigradu, vse je pripravljeno, da zasedejo Rusi Carigrad in gornji Bospor brž, ko bi Angleška napovedala vojsko. Gorčakov se res Angleške nič ne boji, rekel je celó, da Anglež nima prav, ker se jezi; general Ignatjev pa je rekel, da vojska Avstrije proti Rusiji bila bi „brezumje“. Vkljub črnim oblakom je tedaj upanje, da se bo še vse mirno poravnalo. Z Dunaja se namreč poroča, da je s Petograda prišel na Dunaj poseben pot z lastnoročnim pismom Ruskega cara do našega cesarja. Tudi pošteni „mešetar“ Bismark si mnogo prizadeva, da bi se vsi v miru pogodili, ker Nemčija pripozna pravice Rusov izražene v pogojih mirú v sv. Štefanu. Nehvaležna Rumunija tudi Rusije ne bo vstavila na njenem pravem potu. Na ta način utegne še vendar kaj biti s kongresom.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tiskin založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.